

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

ויצא תשפ"ג

הנסיונות שנושאים אותנו אל השלמות

מהדורת כנסת ישראל

לזכות רפואה שלימה

חיה מלכה בת בת-שבע

בתוך שאר חולי ישראל

• פרנס השבוע •

נא להרבות בתפילה עבור החולה

גולדה שבחה דבורה בת נעמי דינה

לרפואה שלימה

אפשר לתרום "בנדרים פלוס" או "נדרים פוך" (03-763-0585 - קרן 2985)

להנצחות: 076-599-4020

לזכות מרדכי וטובה ארמן

ולעילוי נשמת

חיים שלמה בן דוב בער
אליעזר מנחם בן אברהם שמואל
גטל בת מנחם מנדל
אלטע דבורה בת אשר

חיים שלמה בן דוב בער
אליעזר מנחם בן אברהם שמואל
גטל בת מנחם מנדל
אלטע דבורה בת אשר

ניתן להשיג את החוברת בחינם:

ביתר עילית

גבעה A 058-324-5544
גבעה B 052-760-2289

ערים אחרות

אלעד 054-853-5670
אשקלון 054-662-2428
אופקים 052-716-9528
אשדוד 08-864-6516
בני ברק 03-570-3134
בני ברק (ר"ע ו חזון איש) 055-674-8959
בני ברק (קרית הרצוג) 058-323-6584
ברכפלד 054-851-9014
טלזסטון 02-534-2467
מודיעין 052-447-4126
נתיבות 054-844-1570
קרית ספר 08-974-3086
רכסים 052-760-6491

צומת בר אילן..... ספרי אור החיים
בר אילן 4
קרית היוכל 054-844-7327
קרית משה 052-266-9937
רוממה-המ"ג 02-650-2327
רחוב אהליאב 21/32 (בתוך התיבת דודא)
רחביה..... ביכ"נ הגר"א
רמות 02-586-0088
רמת אשכול 058-718-5065
רמת שלמה 050-412-7721

בית שמש

קריה 055-677-8301
רמב"ש א' 053-232-1710
רמב"ש ג' 052-767-4151
רמב"ש ג' 054-842-7664
רמב"ש ד' 052-763-4167
רמת אברהם 052-710-9132

ירושלים

ארזי הבריה 053-318-4381
ביהכ"נ הר צבי 052-763-2150
בית וגן 054-841-9231
גאולה-זכרון משה 054-841-7272
גבעת שאול 058-325-5458
גני גאולה 058-321-9933

הר נוף

ישיבת מיר 054-851-9014
נוה יעקב 052-766-5331
סורוצקין..... שער הספר
סורוצקין 31
סנהדריה 02-536-2280
סנהדריה המורחבת 054-859-3064
עזרת תורה 1..... ספרים ווינקעל
עלי הכהן 15
עזרת תורה 2 02-538-8613

להוספת חוברות באזורכם, נא להוסיף בקשה ולציין אזור המבוקש

אנו זקוקים מאוד לתרומות

נבקש מאוד מכל מי שנהנה מהחוברת כל שבוע שיתרום לפחות סך 10 ש"ח לחודש

הנצחת מדור שו"ת - 250 ש"ח | הנצחת חצי פרשה - 750 ש"ח
פרנס השבוע (יותר משלושת אלפים חוברות!) - 1500 ש"ח

ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס

או בנדרים פון: 03-763-0585 קרן מס' 2985

or at TorasAvigdor.org/donate (specify "towards Hebrew edition")

לבירורים והנצחות : 076-599-4020

או לקבלת החוברת במייל: ey@torasavigdor.org

חוברת מס' 139

הדפסה - גרפד MAT 02-5337722

תורת אביגדור

פרשת ויצא

הנסיונות שנושאים אותנו אל השלמות

תוכן

א' - צדיקים מול רשעים / 3

ב' - יעקב מול לבן / 7

ג' - אנחנו מול הנסיונות / 11

א' - צדיקים מול רשעים

היסטוריה מְכֻנֶּת

הבה נטה אוזן לפסוק בספר קהלת (ז, יד), שהינו בעל חשיבות רבה מאוד עבורנו: "גַּם אֶת זֶה לַעֲמֵת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹקִים". המובן הכללי של הפסוק הוא, שכל התופעות הקיימות בעולמנו תוכננו על ידי הקב"ה באופן של שיתוף פעולה הדדי. על אף שבמבט שטחי נראה שהעולם מלא בכל מיני חלקים ופרטים שאינם קשורים אחד לשני, מבט מעמיק ובוחן בבריותיו של השי"ת מגלה שלמעשה לכל פרט ופרט יש מקום מיוחד ומסוים בעולם. הכל נברא "זֶה לַעֲמֵת זֶה" - כל דבר נברא באופן שיתאים לחלק אחר בבריאה.

אולם כעת נלמד כיצד הגמרא במסכת חגיגה (טו, א) מבארת פסוק זה. חכמינו ז"ל מגלים לנו שיסוד זה נכון לא רק לתפקודו הגשמי של העולם, אלא הפן הרוחני של העולם פועל אף הוא על פי עקרון זה. כדוגמא לכך מביאה הגמרא את העובדה כי "ברא צדיקים ברא רשעים". הקב"ה מארגן בכוונה תחילה את ההיסטוריה באופן כזה שהצדיק והרשע ניצבים זה מול זה.

הרשות נתונה

לפני שננסה להבין מה מבקשים חז"ל ללמד אותנו בדבריהם אלו, חשוב שנבהיר לעצמנו מה הפירוש שה' "ברא" צדיקים ורשעים. הלא אחד מיסודות הדת הוא שהקב"ה אינו קובע אם האדם יהיה צדיק או רשע, אלא כל אדם בא לעולם הזה על מנת להשתמש בכח הבחירה שניתן לו כדי לבחור את דרכו בחיים.

בכוחו של כל אחד ואחד מיושבי תבל, כל איש ואשה, לבחור מה ברצונו להיות. גם עקרת בית פשוטה, יכולה לבחור להיות גדולה יותר מהצדיק הנשגב ביותר. כמובן שאיש אינו יכול לבחור להיות אשה וכן להיפך, ומי שנולד נמוך אינו יכול לבחור להיות ענק. אבל בתוך התחום שניתן לו, כל אחד ואחד מאיתנו יכול להשיג גדולה מרוממת ונפלאה, אם רק יבחר בכך. הקב"ה אינו כופה על אף אחד בחירה כזו או אחרת.

משכך, אי אפשר לפרש את כוונת חז"ל שהקב"ה ברא את הצדיק כצדיק ולעומתו את הרשע כרשע. ה' ברא בני אדם, והם אלו שבחרים האם להיות צדיקים או רשעים.

צופה הדורות מראש

למה התכוונו אם כן חז"ל באומנם "ברא צדיקים ברא רשעים"? הפירוש הוא כך. הקב"ה מביט קדימה אל תוך העתיד ויודע בדיוק מה עתיד להיות, ומבחין מי עתיד לבחור להיות צדיק ומי עתיד לבחור ההיפך.

אכן, ידועה הקושיא כיצד יתכן שהקב"ה יודע מה עתיד כל אדם לבחור, אם זכות הבחירה נתונה לגמרי ביד האדם, אך התשובה היא שאין לנו כל השגה במושג "ידיעה" כלפי הבורא יתברך, וכמאמר הפסוק (ישעיה נה, ט), "כִּי גִבְהוּ שְׁמַיִם מֵאָרֶץ בֶּן גְּבֹהוּ דְרָכֵי מִדְרָגָתָם וּמִחְשַׁבְתִּי מִמִּחְשַׁבְתֵּיכֶם". על אף שלבני אדם ניתנה בחירה חופשית, בכוחו של הקב"ה לצפות אל תוך העתיד ולדעת מה יבחרו. הוא אינו מתערב בבחירה, אך הוא צופה מראש מה תהיה בחירתו החופשית של כל אדם ואדם.

וכאשר הקב"ה צופה ורואה צדיק שמתמסר כל כולו לבחור בדרך הטובה, הוא חפץ לתת לו הזדמנות להשיג עוד דרגה של גדולה ושלמות בחייו. אשר על כן הוא צופה אל העתיד ומוצא אדם שבחר בדרך הרָשָׁע, ושיש לו יכולות וכישרונות מסוימים, ומציב את שניהם בדור אחד ובמקום אחד, וזאת על מנת להעמיד את הצדיק בפני נסיון, הנסיון שיציב בפניו הרשע.

כך הפכו גדולי האומה להיות מי שהם, כך זכו להגיע לאן שהגיעו, בזכות "זה לעומת זה". תמיד היה מי שעמד לנגדם - לא עמד אלא הועמד - שהעניק להם הזדמנות להתעלות ולגדול מכח נסיון זה.

"הבקשה נדחתה!"

יסוד זה מתבאר בדברי הגמרא בתחילת מסכת עבודה זרה. הגמרא (ב, א) אומרת כי "לעתיד לבוא מביא הקדוש ברוך הוא ס"ת ומניחו בחיקו ואומר כל מי שעסק בה יבא ויטול שכרו". מטבעם של דברים, כאשר מחלקים שכר, ישנם לקוחות רבים, ואכן הגמרא ממשיכה לתאר כיצד כל אומות העולם באות ו"מגישות בקשה" לקבלת שכר על קיום התורה.

הגמרא מתארת את חילופי הטענות הלך ושוב, ולבסוף הקב"ה מודיע לגויים שהם אינם ראויים לשכר, "הבקשה נדחתה!" באה ההודעה, ועם ישראל בלבד הוא זה שעתידי לקבל שכר.

אך על כך טוענים אומות העולם, "ישראל שקיבלוה היכן קיימוה?" - בחרת בעם ישראל כי הם קיבלו את התורה? מי אמר שהם אכן קיימו אותה?

ועל זה משיב השי"ת, "יִתְּנוּ עֲדֵיהֶם וְיִצְדְּקוּ" (ישעיה מג, ט) - "מכם יבואו ויעידו בהן בישראל שקיימו את התורה כולה" - הקב"ה יביא עדים מבין הגויים בעצמם.

עדותם של הרשעים

ואז קורא השופט הגדול לעד הראשון אל דוכן העדים, "יבא נמרוד ויעיד באברהם שלא עבד עבודת כוכבים". מי היה נמרוד? הוא לא היה רשע קטן וחלש. אם הוא נבחר להיות יריבו של אברהם אבינו, האדם הגדול בענקים, הרי שגם הוא היה רשע גדול שבענקים. עבור אברהם אבינו אי אפשר להסתפק ברשעים "קטנים" דוגמת דארווין, מוחמד או אותו האיש. לאברהם צריכים את הרשע הגדול ביותר, ולא היה רשע גדול יותר מאשר נמרוד! התורה יוצאת מגדרה כדי לתאר את כוחו, כיצד היה "גִּבּוֹר צִיד" ואיך שבנה ערים גדולות. הוא בנה עיר אחרי עיר, וחלק מאותם ערים שבנה שרדו כמעט עד לימינו!

במבט ראשון נראה שתיאורים אלו הם ענין צדדי בהתייחס להיסטוריה של עם ישראל, וכי אין בין תיאורי גדולתו של גיבור עתיק יומין שנשכח זה מכבר לבין מטרתה של התורה הקדושה דבר וחצי דבר. נראה לכאורה כי תיאורים אלו מיותרים ח"ו.

אברהם לעומת נמרוד

אך לאור היסוד שביארנו נוכל להבין שלא היה זה במקרה שאברהם חי אז, בדורו של נמרוד, אלא שאברהם ניצל הזדמנות זו כדי ללחום נגד האידיאולוגיה הכוזבת שבה דגל נמרוד. לא! "זֶה לְעֵמֶת זֶה עֶשֶׂה הָאֱלֹקִים" - האמת היא שהקב"ה ראה את גדולתו של אברהם, את הפוטנציאל האדיר הטמון בו, ולשם כך הוא יצר את המושג הזה ששמו "נמרוד".

כל הישגיו של נמרוד ניתנו לו על ידי קורא הדורות מראש לשם מטרה אחת ויחידה: כדי להעניק לאברהם הזדמנות אדירה כדי להשיג שלמות נשגבה. הקב"ה הציב את נמרוד,

הרודן האדיר והמוכשר, הגאון הצבאי, אחד הגיבורים הגדולים של ימי קדם, וכך תהיה לאברהם הזדמנות לגבור על רשע בסדר גודל שכזה.

ואברהם עמד בנסיון, וזה מה שהפך אותו להיות מי שהוא. אברהם הופיע בעיצומו של גל עבודה זרה אדיר ממדים, והצליח לעמוד איתן אל מול כוחו הכביר של נמרוד. וזו היתה הסיבה שנמרוד הוצב בדורו של אברהם, כדי שאברהם יוכל להגיע למדרגה הנשגבה אליה הגיע, על ידי עמידה בנסיון הגדול שהציב בפני הרשע הגדול.

לכן אומר הקב"ה לעתיד לבא "יבא נמרוד ויעיד באברהם שלא עבד עבודת כוכבים". אין ראוי מנמרוד, זה שהפך את אברהם אבינו למה שהוא, להיות זה שיעיד על גדולתו.

יוסף לעומת אשת פוטיפר

ישנה "עדה" נוספת שתיקרא אל דוכן העדים באחרית הימים, "תבא אשת פוטיפרע ותעיד ביוסף שלא נחשד על העבירה". לעתיד לבוא יוציאו את אשת פוטיפר ממדור הגיהנום בו היא נמצאת, וישאלו אותה מה יש לה לומר על יוסף הצדיק. הנסיון שהציבה בפניו היה קשה ביותר, וכפי שחז"ל מתארים במסכת יומא (לה, ב). היה זה נסיון איום ונורא! אך על ידי נסיון זה זכה יוסף לגדולתו הנפלאה. יוסף הצדיק זכה להיות יוסף הצדיק בגלל אותה מרשעת.

על פי יסוד זה שמלמדים אותנו חז"ל, אנחנו מבינים מדוע כך אירע ליוסף. לא במקרה הוצב יוסף בביתו של פוטיפר, שם אשתו שהתה כל היום ושידלה אותו לעבירה. הלא היא היתה יכולה להיות "אשת העולם הגדול" שעסוקה מסביב לשעון בכל מיני דברים וכמעט שאינה שוהה בביתה. היא יכולה היתה להיות אשה שיוצאת כל היום לקניות ומחפשת מבצעים. אך לא, בכוונה תחילה סידר ה' את הדברים כך שהיא תהיה בביתה יום יום, והיתה לכך מטרה אחת ויחידה: כדי שהיא תהווה נסיון עבור יוסף, ותתן לו את ההזדמנות לעמוד בנסיון ולהשיג גדולה אדירה.

אילו יוסף היה נכנע ליצרו הרע, לא היינו יודעים אודותיו דבר, כי התורה לא היתה מספרת את סיפור מכירתו מלכתחילה. אבותינו לא היו יורדים למצרים, לא היתה יציאת מצרים, ומי יודע מה היה קורה עם האומה היהודית? את כל ההיסטוריה שלנו אנחנו חייבים לאותו נסיון שבו עמד יוסף בגבורה. נסיון אשר הפך את יוסף ליוסף הצדיק, וגלגל את כל המשך עתידו של עם ישראל.

היסטוריה של עמידה בנסיון

הגמרא שם בעבודה זרה מונה עוד כמה וכמה דוגמאות של רשעים אשר ייקראו להעיד אודות הצדיקים אותם ניסו להחטיא, ללא הצלחה. נבוכדנצר יבוא ויעיד כיצד חנניה מישאל

ועזריה היו מוכנים למסור את נפשם ובלבד שלא ישתחוו לצלם. המלך דריווש יעיד כיצד דניאל המשיך להתפלל שלוש פעמים ביום כנגד ירושלים בארמון המלוכה, גם כאשר הדבר נאסר עליו.

מה הפך את חנניה מישאל ועזריה לגדולים כל כך? היה זה בגלל נבוכדנצר. כיצד השיג דניאל את גדולתו? משום שהיה מלך ששמו דריווש. ומדוע נבראו נבוכדנצר ודריווש? משום ש"גם את זה לעצמת זה עשה האלקים". כאשר ראה הקב"ה שיהיה צדיק בדור מסוים, הוא שתל רשע באותו הדור, ובכך העניק לצדיק הזדמנות נפלאה להשיג שלמות נשגבה. ובאחרית הימים יבינו הכל כיצד שלמותם של הצדיקים באה להם מכח אותה הנהגה של "ברא צדיקים ולעומת זה ברא רשעים".

ב' – יעקב מול לבן

התמדה בלתי נתפסת

עד נוסף ברשימת העדים של אחרית הימים הוא לא אחר מלבן הארמי. "יבא לבן ויעיד ביעקב שלא נחשד על הגזל". פירושו של דבר הוא, שלבן הוצב לעומתו של יעקב, ועל ידי עמידה בנסיון שהציב בפניו לבן, קנה יעקב את שלמותו.

והנה, בפשטות היינו חושבים שההיפך הוא הנכון. אם היו שואלים אותנו מנין הגיעה גדולתו של יעקב, היינו משיבים שהיה זה בזכות שהיה "איש תם יושב אהלים" – היתה לו הזכות לשבת באהליהם של גדולי עולם. הוא ישב באהלם של הוריו הגדולים, יצחק ורבקה. בנוסף לכך, הוא ישב במשך ארבע עשרה שנה באהלי שם ועבר, שם למד בהתמדה ובשקידה בלתי נתפסים.

רש"י מביא בשם חז"ל על הפסוק **וַיֵּשְׁבֶּ בְּמָקוֹם הַהוּא** (יח, יא) – "באותו מקום שכב, אבל ארבע עשרה שנים שמש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה". פירוש, בכל שנות לימודו בשיבת שם ועבר לא שכב יעקב במיטה, מחשש שמא ישן יתר על המידה, אלא היה נרדם על השולחן בבית המדרש.

והנה אין ספק שלימוד במשך ארבע עשרה שנה בהתמדה כה גדולה הוא הישג אדיר. אילו אחד מאיתנו היה זוכה ללמוד בשיבת "מיר" במשך ארבע עשרה שנה, הוא היה היום אדם אחר. ארבע עשרה שנה בשיבת "מיר" בפולין היתה הופכת אותו לאדם גדול עוד יותר. אבל לשמוע שיעורים במשך ארבע עשרה שנה מפיו של עבר?! אין לתאר ואין לשער את

גודל השלמות שניתן היה להשיג מכך! דעו לכם שאילו עבר היה מגיע למסור אפילו שיעור אחד בבית מדרשנו, היינו משיגים בכך דברים אדירים ונפלאים! היינו אנשים שונים לגמרי!

סוד שלמותו של יעקב

אם כן, היכן השיג יעקב את שלמותו? מה הפך אותו ל"יעקב אבינו"? לכאורה אין אצלנו כל ספק - היו אלו האהלים בהם ישב והתעלה. מה קרה לאחר מכך? או אז החלו הצרות... הוא הגיע לבית לבן, שם היה עליו לסבול את רמאותו ורוע ליבו של חמיו. אילו אנחנו היינו צריכים להתארח בביתו של לבן במשך מספר ימים, היינו מרגישים כאילו נסענו לביקור בגיהנום, וספק אם היינו שורדים שם שבוע ימים, אולם יעקב חי את החיים הללו במשך עשרים שנה! במבט ראשון נראה שחיים כגון אלו, בצילו של רשע מרושע שכזה, אינם משאירים כל כך אפשרות לעליה רוחנית.

אולם באחרית הימים כולנו נגלה שההיפך הוא הנכון. כאשר הקב"ה יבקש עד שיעיד על גדולתו העצומה של יעקב אבינו, לבן הוא זה שייקרא אל הדוכן. לא יצחק ורבקה, וגם לא שם ועבר. אין כל ספק בכך שהם היו יכולים להעיד דברים נפלאים אודות יעקב. הן אהלים אלו הם שהכינו את יעקב לשנים שבאו אחר כך, וללא שנים אלו של "יושב אהלים", שבהם התחנך על ידי ענקי עולם אלו, לא היה ליעקב כל סיכוי לשרוד את החיים בצילו של לבן הרשע. אולם ביתו של לבן הוא המקום שבו השיג יעקב את שלמותו. דוקא במקום שנראה כהכי פחות מתאים לעלייה רוחנית, דוקא שם הפך יעקב לענק שבענקים.

ויצא ברכוש גדול

ומהי הגדולה אותה השיג יעקב בשנים אלו של החיים בצילו של לבן הארמי? הבה נאזין לדברים שאמר יעקב אודות עצמו, כששלח מלאכים אל עשו אחיו בתחילת פרשת וישלח (לב, ה-ו), "עם לָבָן גִּרְתִּי... וַיְהִי לִי שׂוֹר וְחֲמוֹר צֶאֱן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה". המדרש מבאר שמלבד העושר הגשמי אותו רכש יעקב בבית לבן, הוא רכש דברים נוספים, חשובים יותר, הנרמזים בפסוקים אלו. הבה אפוא נטה אוזן לשמוע כיצד פירשו חז"ל (עי' בראשית רבה עה, ו-יב, מדרש תנחומא וישלח אות א) את דבריו של יעקב אבינו.

"וַיְהִי לִי שׂוֹר... שׂוֹר - זֶה יוֹסֵף, שֶׁנֶּאֱמַר בְּכוֹר שׂוֹרוֹ הָדָר לוֹ". הכוונה אינה רק שהיה ליעקב בן ששמו יוסף. להוליד את יוסף, שבט נוסף משבטי י-ה, אפרים ומנשה - היתה בזה שלמות מיוחדת, שלמות שיעקב השיג רק לאחר שקנה בנפשו מדרגה נשגבה מאוד. והיכן השיג מדרגה זו? בביתו של לבן. כל מה שנכלל במושג הזה ששמו "יוסף" - "מפעל" ענק של שלמות וגדולה, את כל זה קנה יעקב בבית לבן.

אך זה לא הכל. חז"ל ממשיכים הלאה למנות את ענייני השלמות להם זכה יעקב בבית זה. "חמור - זה מלך המשיח, שְׁנֶאֱמַר עֲנִי וְרִכָּב עַל חֲמור וגו'". חז"ל מגלים לנו שהמשיח שיצמח מבית דוד, הושג כבר בבית לבן. יהודה נולד בבית לבן, וזהו זרעו של משיח.

עֲרֵשׁ האומה

"צֶאן - אֱלוֹ יִשְׂרָאֵל, שְׁנֶאֱמַר וְאַתָּה צֶאֱנִי צֶאן מִרְעִיתִי" - עם ישראל נקרא צאנו של הקב"ה, ומה שאנו למדים כאן הוא שכל עתידו של עם ישראל במשך כל הדורות, כל המוני בית ישראל הקדושים והטהורים, העדינים כמו צאן, כל אלו צמחו מתוך הגדולה אותה השיג יעקב באמצעות ביתו של לבן הארמי.

עוד מבארים חז"ל, "וְעֶבֶד - זה מֹשֶׁה, שְׁנֶאֱמַר מֹשֶׁה עֶבֶד ה'". חז"ל מלמדים אותנו שמשה רבינו, האדם הגדול ביותר שהופיע אי פעם על פני האדמה, למעשה כבר היה קיים בביתו של לבן. משפחה צעירה זו שעמדה בנסיונות שהציב בפניה ביתו של לבן, השיגה גדולה כה נשגבה, עד שהיתה ראויה להוליד את משה, הגדול מכל אדם. שם, בבית לבן, זכה יעקב למשה רבינו, ושם זכה להיות אביה של אומה שתהיה ראויה למנהיג במדרגה כה רמה ונישאה כמשה.

"וְשִׁפְחָה - זו רות". אחת הנשים הגדולות ביותר שאי פעם ראה העולם היתה רות המואביה, שכניתה את עצמה "שִׁפְחָתְךָ" (רות ב, יג). רות הצהירה שהיא שפחה, היא מוכנה ומזומנת לעבוד את ה', והיא זו "שְׁעָתִיד דָּוִד לְצֵאת מִמָּוֶה".

השלמות העצומה אותה השיג יעקב אבינו, טמונה היתה כבר בזרעים שזרע בביתו של לבן, לא בביתם של יצחק ורבקה, וגם לא בבית שם ועבר. את שלמותו האמיתית רכש יעקב דוקא במקום שהיה הכי בלתי סביר - בבית לבן הארמי.

כליל השלמות

והנה, לבן היה "שווער" בעייתי ביותר, כזה שמהווה מטרד לא קטן גם אם הוא גר באוסטרליה ואתה בברוקלין. אבל לחיות באותו בית? זה בהחלט לא קל. יעקב סבל נוראות מחמיו, ממידותיו הרעות, מהשקר והרמיה שהיו לחם חוקו, אולם יעקב סבל הכל בדומיה, במשך שבועות, חדשים ושנים.

נתאר לעצמנו אדם שיש לו מעביד שמרמה אותו בנוגע למשכורת מדי חודש בחדשו, והוא עושה זאת בכל מיני תככים ורמאויות. עובד שמסוגל לסבול זאת ולהמשיך להתנהג כלפי מעבידו בדרך ארץ במשך חדשים ספורים - הוא בוודאי דוגמא למופת לסבלנות ומידות טובות. אך יעקב אבינו סבל בשקט את ההתנהגות הזו במשך עשרים שנה!

ככל שלבן רימה אותו בכל שלב ושלב, יעקב נהג כלפיו בנאמנות בלתי נתפסת. "הייתי ביום אֶכְלֵנִי חֶרֶב וְקֶרַח בְּלִילָה" (לא, מ). השמש הקופחת על ראשו של יעקב לא גרמה לו לעזוב את הצאן על מנת לחפש מחסה מפני קרניה הלוהטים. בלילות הקפואים, יעקב יכול היה לזחול את תוך האהל ולהציל את עצמו מהקיפאון ששרר בחוץ. ישנם לילות קרים ביותר בפדן ארם, וליעקב לא היה תנור שיפיג במעט את צינתו. הוא יכול היה להיכנס אל תוך האהל, להתחפר מתחת לעשר שמיכות, ולשכוח מהעולם שבחוץ. אך לא, הוא לא עשה זאת, כי הוא עבד אצל לבן. היה זה נסיון אדיר עבור יעקב, והוא עמד בו בגבורה ובהצלחה.

מידות משוייפות

ובזה השיג יעקב את שלמותו. משל למה הדבר דומה, לנגר שמשייף גזיר עץ בעזרת נייר זכוכית, במטרה להחליק ולהבהיק את העץ, שיהיה ראוי לשמש כרהיט מפואר. אני מניח שמדובר במלאכה לא קלה; יש צורך בשיוף הלוך וחזור, הלוך וחזור. אך זה מה שגורם לעץ להיות חלק - כל הבליטות והחספוסים הופכים לחלקים על ידי ההתנגדות המופעלת על פיסת העץ. אישיותו של האדם ומידותיו דומות גם הן לעץ מחוספס. שלמות הדעת, שלמות המידות, אינם דברים שניתן להשיגם בקלות. כולנו זקוקים לכל כך הרבה דברים ששייפו אותנו ויהפכו אותנו לבני אדם שנועים וקל להתמודד עמם. על מנת להפוך לאנשים מוצלחים, אנשים טובי-מזג, רגועים, סבלניים וסלחניים אנו זקוקים להתנגדות זו. ולכן הקב"ה שולח לנו כל מיני אנשים שיהוו את ה"נייר זכוכית" הזה, שיתנגדו אלינו ויגרמו לנו להפוך לאנשים טובים ונעימים.

כעת אנו מבינים מדוע נברא אדם כזה ששמו לבן, על שלל תכונותיו השליליות. לא היה זה במקרה! הרי חמיו של יעקב יכול היה להיות אדם כמו יתרו, איש נעים הליכות ומכניס אורחים; אדם חושב ומעמיק, שהגיע להכרה במצוות השכליות וקיים אותן. למה לא?

אך לא! ה' הציב שם בכוונה תחילה את לבן, כדי שכאשר יגיע יעקב לפדן ארם, הוא ימצא שם אדם שירימה אותו על כל צעד ושעל. טעות היא לחשוב שאך במקרה הזדמן יעקב לביתו של רמאי כזה, ושעל אף הנסיון והקושי שבא לו על ידי התקלות זו בלבן, הצליח יעקב להתרומם ולהישאר במדרגתו הרמה. לא! לבן הוצב שם בכוונה תחילה, כדי שעל ידו יהפוך יעקב לאדם השלם.

ה"פשט" האמיתי

יעקב הבין זאת! הוא הבין כי הקב"ה פורס בפניו הזדמנויות לגדול ולעלות, ובזכות הבנה זו השיג יעקב את שלמותו הגדולה, שלמות שעתידה להשפיע השפעה נצחית על זרעו.

זהו המובן האמיתי בדברי חז"ל שהביא רש"י, "עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי". על פי רוב רגילים להבין שהכוונה היא "עם לבן הרשע גרתי, ואף על פי כן תרי"ג מצוות שמרתי", אולם הפשט האמיתי הוא, "עם לבן הרשע גרתי, ובזכות הדרך שבה גרתי עמו, כך הפכתי למי שאני". כך הפכנו לעם ה' שממשיך לדבוק בתרי"ג המצוות, עד היום הזה.

ג' – אנחנו מול הנסיונות

מה למעשה?

בעבר הארכנו לא פעם ולא פעמיים בענין היסוד שלימדונו חז"ל, "מעשה אבות סימן לבנים". כאשר אנו לומדים את המקרים שאירעו לאבותינו אברהם יצחק ויעקב, ואת האופן בו הם הגיבו לאירועים אלו, עלינו לעשות זאת מתוך הבנה שאירועים אלו אמורים להוות דוגמא למה שיארע לזרעם.

על פי זה נבין כי תהליך זה של "גם את זה לעומת זה עשה האלקים" הינו תהליך שיצר הקב"ה עבור עם ישראל, ולא רק עבור האבות הקדושים. אברהם ונמרוד, יעקב ולבן, יוסף ואשת פוטיפר, כל אלה הם רק דוגמאות, אך למעשה מדובר בנו, כי הקב"ה מתכנן את חיינו באופן זהה.

משמעות הדברים היא שממש כפי שעשה לאבותינו, הקב"ה נותן גם לנו תמיד הזדמנויות להשיג שלמות באמצעות המצבים שבהם הוא מציב אותנו בכוונה תחילה.

הנשמות האבודות

אלא שמה מתרחש בפועל? איננו מוכנים כלל לנסיונות אלו, משום שלא השכלנו להבין את דרכי ה' בעולמו! לכן יהודים רבים כל כך מאפשרים לעצמם להיכנע לנסיונות ולקשיים, ובכך הם אובדים לעם ישראל. כל כך הרבה "אברהמים" אובדים לעם ישראל כל הזמן. כמה "יוספים" כן נכנעו בסופו של דבר לפיתוי? אנחנו שמענו רק על סיפורי ההצלחה, אך הכשלונות אינם ידועים לנו.

כל כך הרבה "יעקבים" כשלו בהתמודדות מול חמיהם. הם היו יכולים לבחור בדרך של גדולה; הקב"ה העניק להם הזדמנות פז להתעלות ולהשיג שלמות נפלאה בכך שסיבב אותם באנשים מאתגרים ובמצבים מאתגרים, אך הם בחרו להיכנע לניסיונות.

הן אמנם, עלינו להבין טוב יותר את הענין הזה, ולכן נעיין בדבריו של הרמח"ל בפרק א' של ספרו הגדול "מסילת ישרים". הבה נעשה אוזנינו כאפרכסת על מנת לקלוט את דבריו

החשובים והיסודיים: "כָּל עֲנִינֵי הָעוֹלָם הֵנָּה הֵם נְסִיוֹנוֹת לְאָדָם". מהו נסיון? מה פירוש הפסוק, "וְהָאֱלֹקִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם" (כב, א)? המילה "נִסָּה" קשור למילה "נִשָּׂא", והפירוש הוא אם כן שהקב"ה נשא והגביה את אברהם. כאשר הקב"ה שולח לאדם נסיון, הרי שמצב זה מיועד להגביה ולרומם את האדם ולקרבו אל השלמות, ובכך להגיע לתכלית לשמה נברא. זו הסיבה שהגענו לעולם הזה. לא הגענו כדי להישאר אותו הדבר! הגענו כדי להתקדם, להשתפר, להשיג עוד ועוד שלמות. וכל דבר שנקרה בדרכנו במשך ימי חיינו מיועד לתכלית זו בלבד.

כל מאורע והתרחשות, כל שביל שאותו אנו חוצים, הכל מיועד עבור מטרה אחת ויחידה: לנסות אותנו. זה נכלל בהשגחה הפרטית שבה אנחנו מסובבים. מחשבותיו של הקב"ה מרוכזות על כל יחיד ויחיד מכלל ישראל, יומם ולילה, לנצח נצחים - רק בזה הוא עוסק - וכל מה שעושה הקב"ה מתוכנן ומיועד כדי שהאיש הישראלי ישיג שלמות בעולם הזה. והאופן בו אנו מגיבים לנסיון, זוהי הצלחתנו בעולם.

כל אדם שבו אנו נתקלים, נשלח אלינו כדי לנסות אותנו. לדוגמא, יש אדם שמהווה מטרד עבורך. הוא לא התברך בחכמה יתירה, והאופן שבו הוא נוהג עשוי להכעיס את סובביו. אם השכלת לנצל את ההזדמנות ולהתייחס אליו בכבוד ובסבלנות, כך שכאשר אתם נפרדים הוא חושב לעצמו, "איזה אדם נחמד" - עליך לדעת שעמדת בנסיון, וקיבלת כעת מתנה. בכל פעם שאתה בוחר בחירה נכונה, אתה משיג שלמות שתישאר עמך לנצח נצחים.

חיים בתנור ה"רוטיסרי"

יש כל כך הרבה מיני שלמויות. אנחנו זקוקים לשלמות במידת הסבלנות. כן, עלינו ללמוד להיות סבלניים. עלינו להשתפר ביחסנו כלפי אחרים. עלינו להשתפר במידת הזריזות, ולגבור על העצלנות הטבעית. אנחנו חייבים להשתלם במידת הנדיבות, וכך גם ביכולתנו לסגור את הפה. לכל אדם יש חלקים רבים כל כך באישיותו, ומוטל עליו לשייף ולהחליק את כולם. הקב"ה חפץ לסייע לנו בעבודתנו זו, ולכן הוא שולח לנו כל מיני אנשים, כל מיני הזדמנויות, שבכוחם להביא אותנו אל כל חלקי השלמות הנכספת.

ניתן להמשיך זאת לתנור צלייה מיוחד הנקרא "רוטיסרי" [כעין "גלגל שווארמה"], שבו מותקן שיפוד מסתובב, המוודא שהעוף נחשף לאש ונצלה היטב מכל צדדיו, ושלא נשארה בו אפילו פינה אחת של בשר חי. הקב"ה מניח כל אחד ואחד מאיתנו על "רוטיסרי" מעין זה. הוא מסובב אותנו לכאן ולשם, נותן לנו הזדמנויות רבות, ומזמין לנו כל מיני "רשעים" שעמם עלינו להתמודד, על מנת שכל חלק וחלק מאישיותנו "יצלה" היטב.

אך חשוב שלא נטעה בכך - אין הכוונה רק ל"רשעים" כמו נמרוד ולבן. מה שאמרו חז"ל "ברא צדיקים ברא רשעים", זוהי דוגמא בלבד, ובאופן זה הדבר ניכר היטב. אך עיקר הענין של "זה לעומת זה" אינו מוגבל רק לרשעים, אלא הכוונה לכולם. בני אדם שונים בטבעם זה מזה, ולעתים מעמיד הקב"ה צדיק לעומת צדיק, וגם שינויים אלו תוכננו על ידו, והם מהווים הזדמנות עבור האדם להשיג גדולה ושלמות.

אח לעומת אח

זו הסיבה שהשי"ת ברא את עולמו באופן שבשנות ילדותו ונערותו, האדם חי יחד עם אחים ואחיות. מציאות זו מעמידה בפניו נסיון לא קטן - כיצד יתנהג כלפי אחיו ואחיותיו? זוהי הזדמנות נהדרת לשייף את הבליטות והחספוסים שבאישיותו. חבל לך להחמיץ את הנסיון! הרי לא לעולם תחיה יחד עמם בבית אחד, וכשיבוא היום ותעזוב את בית הורך, הזדמנות זו תאבד ממך לעד.

אז מי שזכה והוא עדיין מתגורר בבית הוריו, בבית מלא אחים ואחיות, כדאי לו להשתדל לחיות עמם בשלום ובהצלחה. אם יצליח להסתדר איתם, הרי שבזה הוא משיג את השלמות שלשמה נוצרה הזדמנות זו. אחיך ואחיותיך הוצבו שם למטרה זו בדיוק. הקב"ה בחר עבורך את האחים שמתאימים לך בדיוק, כל אחד עם האישיות שלו וההתנהגות שלו, וזאת כדי להעניק לך הזדמנויות אינספור.

הדברים נכונים גם לגבי אבא ואמא. אביך ואמך עשויים להיות נסיון גדול עבורך. ואין הכוונה רק מצד החובה לכבדם, כגון להגיש להם כוס מים צוננים. כמובן שעליך לומר תמיד לאמך, "אמא, היום אני אגיש את האוכל לשולחן. שבי בנחת על יד השולחן, והרשי נא לי לזכות במצוה". לא יקרה כלום אם בחור ישיבה גם יתנדב מפעם לפעם לשטוף את הכלים. אבל מעבר לכיבוד אב ואם, הנושא כאן הוא הצורה שבה האדם מתמודד עם אביו ואמו ביום-יום. לא תמיד זה קל, אולם בן נבון ובת נבונה ידעו להתרומם ולעמוד בנסיון, מתוך ידיעה שזו בדיוק הסיבה שהורים אלו ניתנו להם בדוקא!

האשה המושלמת

יסוד זה שייך מאוד גם לחיי הנישואין, שניתנו לאדם עבור השגת השלמות. זהו הפירוש של "עזר כנגדו" - האיש מקבל עזרה וסיוע ממישהו שעומד נגדו, וכן האשה מקבלת עזרה וסיוע ממי שעומד נגדה, שכן איש ואשה שונים זה מזה מטבעם.

לא תמיד האשה היא "דבש" - לעיתים יש בה מן ה"עוקץ". רק התורה הקדושה נמשלה לאשה מושלמת, ורק היא נקראת "טוב ולא רָע כל יְמֵי חַיֶּיהָ" (משלי לא, יב). אולם כל אשה אחרת היא בשר ודם, ומשכך, באופן טבעי היא אינה מושלמת. מה אומר הבעל הכסיל? "איני

יכול לסבול אשה שכזו". אולם הקב"ה יודע מה שהוא עושה, והוא זה שברא אשה זו בדיוק עבור אדם זה. היא מנסה אותו, היא מציקה לו, היא שורפת את ארוחת הערב ולפעמים אף שורפת את נפשו, אך זוהי הצלחתו של האדם בעולם הזה. זוהי ההזדמנות הגדולה של החיים.

גם יחסי כלה-חמות הם נסיון הדדי. אך מה אומרת כלה חסרת-דעת? "אילו רק היתה לי חמות אחרת, הכל היה נראה אחרת! אך עם החמות הזו אני יכולה להסתדר". אך לא! זה לא נכון! חמות זו היא החמות המושלמת עבורך, ובה בחר ה' במיוחד בשבילך! גם אשה המתלוננת בליבה, "מדוע בני היה צריך לבחור דוקא את האשה הזו?" - גם היא טועה טעות גדולה! שתיהן נכשלו בנסיון!

כלה המצליחה לנהוג באורך רוח עם חמותה, סובלת את עולה ומפזרת חיוכים ללא הרף, מדברת בנימוס ובדרך ארץ - היא זו שתשיג שלמות גדולה, שלמות שלשם השגתה נבראה.

על משכירים ושכנים

נניח שיש לך משכיר, ולעתים נדמה לך שיש לך עסק עם האדם המרושע ביותר על פני תבל. הוא תמיד מנסה להעלות את השכירות. נניח לרגע לשאלה כיצד אתה היית נוהג לו היית אתה המשכיר, אולם לדעתך הוא נוהג עמך שלא כהוגן. כעת השאלה היא מה אתה עושה בנידון. הדבר הראשון והחשוב ביותר הוא לדעת שהקב"ה הציב אותו כאן למענך!

לפעמים אדם זוכה לשכנים שמטרתם היא לתת לו הזדמנויות להשיג שלמות. ישנן כל מיני הזדמנויות. הזדמנות לעמוד בפני השפעות שליליות, הזדמנויות לנהוג בהבנה וטוב לב, הזדמנויות לוותר ולהעלים עין מדברים מסוימים. שמא תאמר לעצמך, "לו רק היו לי שכנים אחרים! הלוואי ויכולתי לעבור דירה למקום נח יותר!" לא, לא! בכך אתה בורח מאחריות, שכן כל האנשים הללו שמטרידים אותך ומפריעים את מנוחתך הוצבו שם בכוונה תחילה על ידי הקב"ה כדי להביא לך תועלת. השי"ת צפה מראש את כל מה שעתיד להתרחש בחייך, ומתוך הנהגתו הגדולה של "זה לעומת זה", בחר למקם אותך במקום זה דוקא.

חיים של אמונה

הדוגמאות להזדמנויות אלו הן אינסופיות! הייתי רוצה לשוחח עוד על הנושא, אך זמננו תם. אולם ישנה נקודה אחת אחרונה שעלינו לחדד. כל מה שדיברנו עד כה הוא כמעט חסר משמעות אם לא נוסיף רכיב אחד למתכון; זהו מרכיב חיוני ביותר בענייננו, וזוהי האמונה.

אמונה! גדולי עולם הבינו ששום דבר אינו קורה מעצמו. הם ידעו שכל תופעה והתרחשות תוכננו על ידי השי"ת בהשגחה מדוקדקת, וזו הסיבה שבמקום לכעוס על מה שאירע עמם,

במקום להתלונן ולרטון, הם הבינו שזוהי מתנה שעליהם לנצלה, וכך מצאו את הכוחות להתרומם ולנצל מתנות אלו עד תומם.

וזה היה סוד הצלחתם. הם לא הצליחו חרף הקשיים והנסיונות אלא בזכותם! דוקא בזכות אותם אלו שהעמידו אותם במצבים קשים, הגיעו אבותינו לאן שהגיעו. הם הבינו שהכל מתוכנן ומושגח, וידעו שכל התמודדות שניצבת מולם היא חלק מהנהגתו יתברך של "זה לעומת זה עשה אלקים".

בכל פעם שאנחנו ניצבים בפני אנשים קשים או מצבים קשים, עלינו להפנים ולדעת שהם נמצאים כאן לטובתנו. הקב"ה מכניס כל אחד ואחד מאיתנו לתנור ה"רוטירי" של החיים כדי שלא תישאר בנו אפילו פינה אחת שאינה אפוייה היטב. עלינו להאמין שהשי"ת הוא זה שמסובב את התנור, ודואג שבכל פעם נעמוד במצב המתאים לנו ברגע זה, המצב שעל ידו נשיג שלמות רצויה בתחום מסוים. אם נשכיל לנצל את חיינו באופן מושכל ונבון, נזכה להשלים כל חלק וחלק מאישיותנו. נשתמש בכח הבחירה שניתן לנו ונתרומם לעמוד בניסיון תוך קבלת ההחלטה הנכונה בכל פעם. זו הסיבה שבאנו לעולם. זו הצלחתנו הנצחית.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

חיים של "זה לעומת זה"

השבוע נשתדל לחיות עם היסוד הגדול של "זה לעומת זה", עם ההכרה כי כל אדם שקשה לנו להתמודד עמו, הוצב במקום זה על ידי הקב"ה עבור שלמותנו.

בלי נדר, בכל יום נבחר אדם "קשה" עמו אנו צריכים להתמודד, והנהגתנו עמו תהיה מתוך ההכרה שהקב"ה העמיד אותו במקום זה עבורנו, מתוך כוונה שבכך נקנה שלמות הנפש, ועל ידי זה נכין את עצמנו לעולם שכולו טוב.

שאלות ותשובות

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך

שאלה:

כיצד עלי להתמודד עם אנשים המתנהגים עימי בצורה נבזית ובלתי נעימה? האם עלי להיות נחמד כלפיהם?

תשובה:

התשובה היא "כן" מהדהד. אכן, ישנם אנשים שככל שמדברים אתם יותר כך הם מדברים ומתנהגים יותר ויותר בחוצפה ובעזות פנים, ועם אנשים כגון אלו כדאי לקצר ככל שניתן. אולם אף על פי כן משתלם להיות נחמד לכולם, אפילו כלפי רשעים, משום שהתנהגות כזו מחלישה את רשעותם.

כמובן, אם מדובר ברשע אמיתי, כזה שמהווה סכנה, שניתן להתפטור ממנו - בדרכים חוקיות כמובן - עדיף לעשות כך. אולם אם הדבר אינו אפשרי, צריך להתנהג אתו בנעימות ובמאור פנים, שכן זה הופך אותו לפחות מסוכן. אם "תתחיל" אתו, אם תנהג כלפיו בתקיפות ובעזות, הרי שבזה אתה רק מחדד את ציפורני הרשע, ואלו שיבואו אחריו רק יסבלו מכך.

באופן כללי, הצורה לפרק אנשים מנשקם היא על ידי הנהגה נימוסית ודיפלומטית. מי שנוהג כך - מנצח בכל החזיתות. לעולם לא מפסידים משימוש בשכל הישר - והשכל הישר אומר להתנהג בצורה נעימה.

מדור זה נתרם לע"נ:

להנצחות: 076-599-4020